(א) הנודר מן הירק מותר בדלועין ורבי עקיבא [א] אוסר אמרו לו לרבי עקיבא והלא אומר אדם לשלוחו קח לי ירק והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין אמר להם כן הדבר או שמא אומר הוא (א) לא מצאתי אלא קיטנית אלא שהדלועין בכלל ירק וקיטנית אינו בכלל ירק [ב] ואסור בפול המצרי לח ומותר ביבש: גמ' הנודר מן הירק כו': והא מן ירק נדר אמר עולא באומר ירקי קדירה עלי ודילמא ירק הנאכל בקדרה קאמר [ג] באומר ירק המתבשל בקדרה עלי במאי קא מיפלגי רבנן סברי כל מילתא דצריך שליחא לאמלוכי עלה לאו מיניה הוא ורבי עקיבא סבר [ד] כל מילתא דמימליך שליחא עלה מיניה הוא אמר אביי מודה רבי עקיבא לענין מלקות שאינו לוקה (ב) תנן התם [ה] השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל לא עשה שליחותו שליח מעל מאן תנא אמר רב חסדא מתניתין דלא כרבי עקיבא (ג) דתנן כיצד [ו] אמר לו תן בשר לאורחים ונתן להם כבד תן כבד ונתן להם בשר השליח מעל ואי רבי עקיבא הא א"ר עקיבא כל מילתא דמימליך עלה שליח מיניה הוא למעול בעל הבית ולא למעול שליח אמר אביי אפילו תימא רבי עקיבא

מי

רש"י

הנודר מן הירק וכו' ורבי עקיבא אוסר. דקסבר דילועין בכלל ירק: אלא דילועין. מכלל דלאו מיניה הוא: לא מצאתי אלא קיטנית. בתמיה. כלומר להכי לא קאמר ליה אלא דילועין מכלל דדילועין מיניה הוא ולא מין קיטנית: פול המצרי לח. הוי מין ירק: ומותר ביבש. שהוא מין דגן: גמ' אמאי אוסר ר"ע הא מן ירק נדר. ודילועין לא איקרי ירק: ירקי קדרה עלי. ודילועין בכלל ירקי קדרה הן שהרי מתבשלין בקדרה: ודילמא. האי דקאמר ירקי קדרה עלי ירק הנאכל בקדרה עלי קאמר כגון שומים ובצלים שהן נאכלים בקדרה שנותנין אותן בקדרה כדי ליתן טעם בתבשיל: באומר ירק המתבשל בקדרה. דדילועין נמי הן מתבשלין בקדרה ונותנין אותן בשביל תבשיל אבל שומין אין נותנין אותן אלא בשביל טעם ולהכי ר"ע אוסר: דצריך שלוחא לאימלוכי עליה. כגון דילועין כי אמר לשלוחו קח לי ירק אינו מביא לו דילועין אלא אומר לו לא מצאתי אלא דילועין ומימליך עליה וקאמר ליה דרוצה אתה שאביא לך דילועין וכהאי גוונא לאו מיניה לפיכך כי נדר בירק מותר בדילועין: ורבי עקיבא סבר כו'. מדקאמר ליה לא מצאתי אלא דילועין ולא אמר לא מצאתי אלא קיטנית אלמא דילועין מין ירק הוא: מודה רבי עקיבא. אע"ג דאוסר בדילועין אם אכל דילועין אינו לוקה דקסבר ליכא מלקות דלא יחל דברו הואיל וצריך לאימלוכי ביה עלה: מתניתין. דמעילה דשליח מעל דלא כר"ע דקתני סיפא לא עשה שליחותו שליח מעל: אמר לשלוחו תן בשר לאורחים ונתן להם כבד שליח מעל. דלא עשה שליחותו דאין כבד בכלל בשר: ואי ר"ע. הא אמר כבד בכלל בשר הוי דמילתא דמימליך עלה שליח מיניה הוא וה"נ אע"ג דלא אימליך השתא אורחיה הוא לאימלוכי דכי אמר לו תן בשר לאורחין ולא היה לו בשר אלא כבד דרכו לומר אין לי אלא כבד וכמאן דמימליך דמי: למעול בעל הבית. דהא עשה שליחותו:

תריץ

ר"ן

הנודר מן הירק מותר בדילועין כו'. דלא הוו ירק אלא פרי. ואית דמפרשי דסתם ירק נאכל כמות שהוא חי ודלועין אינן כן: והוא אומר לא מצאתי אלא דילועין. אלמא לא מיקרו ירק דאי מיקרו ירק יקחם: אמר להם כן הדבר. מזה אני מביא ראיה לאסור דלועין: אסור בפול המצרי לח. דכל שהוא לח ירק הוי: גמ' והא מן ירק נדר. לרבי עקיבא פריך היכי אסר בדילועין דהא מן ירק נדר ודילועין לאו ירק נינהו אלא פרי דבשלמא פול המצרי א"ל דכיון שעושים ממנו דגן כשהוא יבש ומקמי הכי לא עד ההיא שעתא ירק הוי ולא פרי אלא דלועין קשיא. ואף ע"ג דר"ע יהיב טעמא דמימליך עליה שליח לא סגי ליה ההוא טעמא כיון דמן ירק נדר ודלועין לאו ירק נינהו: אמר עולא באומר ירקי קדרה עלי. וכיון דמייתר לישניה למיכלל דלועין אתי כיון דמימלך שליחא עלייהו: ודילמא ירק הנאכל בקדרה קאמר. דכיון דדלועין ליתנהו בכלל ירק לית לך לרבויינהו מייתורא דלישניה אלא מאי דליכא לספוקי דמשתמע מיניה כגון שומים ובצלים הבאים להטעים את הקדרה אבל דלועין לא משתמעי מיניה דירקי קדרה להטעים את הקדרה משמע: באומר ירק המבושל בקדרה עלי. וכל כה"ג סבירא ליה לרבי עקיבא דכיון דדלועין ממליך שליחא עלייהו אסור בהן ורבנן סברי דכיון דצריך לאימלוכי עלייהו לאו מיניה הוא. וקיי"ל כר' עקיבא כמו שנפרש לפנינו בס"ד. הילכך נודר מן הירק אינו אסור בפרי האדמה אמר ירק קדרה עלי אסור בפירות האדמה הבאים להכשיר המאכל כשומים ובצלים ומותר בדלועין אמר ירק המתבשל בקדרה עלי אסור בכל פירות האדמה דמימלך שליחא עלייהו כי אמר ליה משלח ירק. ואית דמפרשי והא מן ירק נדר דסתם ירק נאכל כמות שהוא חי ואמר עולא באומר ירקי קדרה עלי דכיון דאמר הכי אפילו ירק המתבשל בכלל ודילמא ירק הנאכל בקדרה קאמר דכיון דסתם ירק נאכל כמות שהוא חי ואמר ירקי קדרה לרבויי אתא ירק הנאכל חי ובקדרה כגון שומים וחזרת אבל דילועין שאין נאכלין חיים כלל לא ופרקינן [ירק] המתבשל בקדרה עלי דכיון דאמר המתבשל משמע הנך דבעו בשול טובא ואין דרכן לאכלן חיים כדלועין. ונמצא עכשיו לפי דרך זה דנודר מן הירק אסור בירק הנאכל כמות שהוא חי בלבד ומותר בכל מה שמתבשל אע"פ שלפעמים נאכל חי אמר ירקי קדרה עלי אסור אף באותן שנאכלין חיים ומבושלין אבל לא באותן שאין נאכלין אלא מבושלין אמר ירק המתבשל בקדרה אסור אף באותן שאין נאכלין בלא בשול: אמר אביי מודה ר"ע לענין מלקות שאינו לוקה. דכיון (ט) דדלועין לא משתמעי בהדיא אלא מרבויא דלישניה אע"ג דממליך שליחא עליה לא מתסרי בודאי אלא מספיקא הילכך לא לקי: תנן התם. מתני' היא במסכת מעילה (ד' כ.): השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל. דאע"ג דקיי"ל אין שליח לדבר עבירה שאני מעילה דילפינן חטא חטא מתרומה כדאיתא בפ"ב דקדושין (דף מב:): לא עשה שליחותו שליח מעל. דאדעתא דנפשיה קעביד: מאן תנא אמר רב חסדא מתניתין. כולה דלא כר' עקיבא כלומר מאן תנא האי דמפרש ואזיל דאמר לו תן בשר לאורחים ונתן להם כבד מיקרי לא עשה שליחותו דלא כרבי עקיבא דהא דתנן תן בשר לאורחים וכו' סיפא דההיא דהשליח שעשה שליחותו היא ומסיפא קאמר דאתיא דלא כר"ע דאילו רישא ודאי דברי הכל היא אבל סיפא דהויא פירושא דרישא דלא כרבי עקיבא דאי רבי עקיבא הא אמר דכל מילתא דמימליך שליח מיניה הוא והא עביד דמימליך מבשר לכבד הלכך עשה שליחותו מיקרי ולמעול בעל הבית דנהי דאמרינן לעיל דמודה רבי עקיבא לענין מלקות שאינו לוקה הא פרישנא דדוקא במידי דלא משתמע אלא מריבויא כדלועין אבל כבד מכלל בשר [משתמע] בלא ריבויא הילכך כי אמר ליה בעל הבית תן להם בשר ונתן להם כבד למעול בעל הבית ולא למעול שליח:

מי

מסורת הש"ס

א) חולין קד. [מעילה כ:], ב) מעילה כ. כתובות לח: קדושין מב: חגיגה י:, ג) [מעילה כ.],

הגהות הב"ח

(א) במשנה שמא אומר הוא לו לא:

גליון הש"ס

בהר"ן ד"ה אמר אביי מודה וכו' דדלועין לא משתמעי. ע' חולין דף קד ע"א תד"ה הא עוף:

פירוש הרא"ש

הנודר מן הירק. והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין. ואם מין ירק הוא למה לא לקחו: אמר להם כן הדבר. ומשם אני מביא ראיה שמא אומר לא מצאתי אלא קיטנית אלא הוא אומר לא מצאתי ירק אבל על הדלועין הוא צריך לימלך אלמא מין ירק הוא: ואסור בפול המצרי לח. דלכולי עלמא מין ירק הוא: גמ' והא מן ירק נדר. וסתם ירק בלשון בני אדם הוא ירק הנאכל חי: באומר ירקי קדרה עלי: ודילמא ירק הנאבל בקדרה. ע"י כבישת קדרה כדתנן האשה שהיתה כובשת ירק בקדרה ובלשון בני אדם יותר נקרא ירק מירק המתבשל בקדרה: ומשני שאמר בפירוש ירק המתבשל בקדרה: מודה ר"ע לענין מלקות שאינו לוקה. דלחומרא אסר ליה כיון שהשליח נמלך עליו מ"מ כיון שאינו לוקחו בלא המלכה לא בריר לן שהוא מינו: תנן התם. במעילה: השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל. אע"ג דבכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה ילפינן לה במעילה חטא חטא מתרומה דמתחייב ע"י שליח: מאן תנא. דסבר דבשינוי כל דהו שעשה השליח נתבטל השליחות: ונתן להם כבד כו' השליח מעל. והאומר לשלוחו קנה לי בשר ולא מצא אלא כבד נמלך אם יקנהו:

עין משפט נר מצוה

א א ב ג מיי' פ"ט מהל' נדרים הל' י [עי' כ"מ] טוש"ע יו"ד סי' ריז סעי' ד ה:
ב ד מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' ד:
ג ה ו מיי' פ"ז מהל' מעילה הל"א סמג עשין רי:

מוסף רש"י

הנודר מן הירק מותר בדלועין ורבי עקיבא אוסר. דקסבר מין אחד הן (מעילה כ:). לא מצאתי אלא דלועין. ואינו לוקחן מיד כשמוצאן, אלמא לא קרו ליה אינשי ירק, דהא האי ירק סתם קאמר ליה, ואי בכלל ירק הוא לא היה צריך לימלך (חולין קד.) אלמא כיון דמימלך מינא אחרינא הוא להכי מותר בדלועין (מעילה כ:). כן הדבר. ומשם אני מביא ראיה שהוא מין ירק, שאילו לא מצא אלא קטנית לא היה משיבו לא מצאתי אלא קטנית, אלא לא מצאתי ירק, ובדלועין היה אומר לא מצאתי ירק אחר אלא דלועין, ולמה היה אומר כן אלא שיש לך ללמוד שהדלועים נקראים ירק ואין הקטנית בכלל ירק (חולין קד.) כלומר משם אני למד דאע"ג דמימליך חדא מילתא היא, כלום הוא חוזר ואומר ירק לא מצאתי אלא קטנית, אלא כיון דאמר לא מצאתי אלא דלועין ואינו אומר לא מצאתי אלא קטנית, אלמא דדלועין בכלל ירק הן ואע"ג דמימלך עלייהו שליחא, סבירא ליה לר"ע דחדא מילתא נינהו (מעילה כ:). השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל. בעל הבית שהיו בידיו מעות הקדש ונתחלפו במעותיו ונתנן בשוגג לשליח ואמר לו קח לי מהם חלוק או טלית, אם עשה שליחותו בעל הבית מעל (חגיגה י:) ומביא קרבן מעילה (קדושין מב:). לא עשה שליחותו. אלא שינה ממה שאמר לו בעל הבית (מעילה כ.) שהיו אלו מעות הקדש וטעה כסבור שהן של חולין ומסרו לשליח ליקח בהן חלוק וקנה בהן טלית, שליח מעל. ולא השולח, שבדבר זה אינו שלוחו (קדושין מב:). תן בשר. של הקדש (מעילה כ.).

תוספות

הנודר מן הירק אסור בדילועין. והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין. ואין לוקחם מיד אלמא לא קרי להו אינשי ירק: אמר להם כך הדבר. כלומר משם אני מביא ראיה: אסור בפול המצרי. דלכולי עלמא הוי בכלל ירק: ומותר ביבש. דלא מיקרי ירק: והא מן ירק נדר. ולמה אסור בדלועין שהם פירי: באומר ירקי קדירה עלי. כשדרכם לבשלם והני דרכם לבשלם: ודלמא ירק הנאבל בקדירה קאמר. כגון שומין ובצלים שהוא נאכל בקדירה כגון ליתן טעם בתבשיל: באומר ירק המתבשל בקדירה. מפני שהוא קשה וקסבר ר"ע דלועין בכלל ירק המתבשלים בקדירה: וצריך לאימלובי. דאין לוקח אותן בסתם (כיון) [עד] דאימליך עליה: מודה הוא לענין מלקות. בל יחל שאינו לוקה דמספקא ליה אי דלועין בכלל ירק ומספיקא [לא] אמר למילקיה: תנן התם. פרק בתרא דמעילה (דף כ.): בעה"ב מעל. דגמרינן חטא חטא מתרומה מה התם ע"י שליח אף הכא ע"י שליח אע"ג דבעלמא אין שליח לדבר עבירה: ונתן להם כבד. דכבד לאו מין בשר וכי אמר לשלוחו קח לי בשר ולא מצא אלא כבד לא מימליך עליה וכששולחו לבקש בשר אינו חוזר ואומר לא מצאתי אלא כבד אלא אומר לא מצאתי בשר כלל: מיניה הוא. ועשה שליחותו ולמעול בעה"ב וקשה דרבי עקיבא מודה דאין לוקה דמספקא ליה אי מידי דמימליך עליה מיניה הוא ונראה דלא קשה כלל דדוקא בדלועין דלאו ירק הוא אלא פירי מספקא ליה אבל במידי אחרינא פשיטא ליה דמימליך עליה ומיניה הוא וי"מ דהיינו הא דמשני מי לא מודה ר"ע דצריך לאימלוכי ביה ומן הדין הוא דאינו מינו ולהחמיר אר"ע [דמינו הוא] אבל לא למעול דהאמר לעיל שאינו לוקה ול"נ דא"כ שליח אמאי מעל כיון דמספקא ליה אם מינו [הוי או] אינו מינו א"כ עשה שליחותו ולכ"נ דודאי הפירוש כך הוא מי לא מודה ר"ע דצריך לימלוכי ביה דבסתם אין השליח לוקח אם אין שואל למשלח אם יחפוץ הילכך במעילה כיון דשליח לא נמלך לא הוי עשה שליחותו ולכך מעל השליח כי נמי הוי מינו לגמרי וקושיא דלמעול בעה"ב נתרץ בע"ה כמו שפירשתי והר"ס היה אומר דלמעול בעל הבית לאו דוקא אלא כלומר לא ימעול שליח וכדפרישית דשמא עשה שליחותו ומשני לא מודה דצריך לאימלוכי כדפרישית: